

דף מקורות "ההכרח והחופש"

1. עין איה, שבת, פרק שני, צב.

"תחלתו ד"ת דכתיב מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, ואמרי דב"ר ינאי תחת השמש הוא דאין לו, קודם השמש יש לו. סופו ד"ת דכתיב סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. ההבדל שיש בין הצעד הראשון שבדרכי החינוך הטוב כשהאדם נוטה ע"פ נטיית טבעו הישר ללכת בדרכי ד' ולהיות נקשר בקשר אמיץ במסורת ברית ד', לקשר כל הגיוני ותעודת חייו ומעשיו הפרטים רק לעבודת ד' הטהורה, בין המעלה הראשונה הבאה מרגש האמונה הפנימית בד' ותורתו, לבין הצעד האחרון העושה את החותם המלא, הממלא את חלל הלב המלא אמונה ותמימות בדעת ד' ושמחה בגאון שם אלהי ישראל, היא באמת ההבדלה העמוקה שבין החיוב והשלילה כשהם פונים למטרה אחת."

2. עין איה, שבת, פרק שני, צא.

"...המעלה לעלות אליה היא הידיעה שההתאמה שמתאימה המסקנא האחרונה של אחר כל הרעשת הספיקות עם אותו היסוד הפשוט והטהור המביא ליסודה של תורה ויראת ד' טהורה, שהיא באה דוקא מתוך אותו החושך של הסתירות הקרעים וההפכים, דוקא מתוך דברים שסותרים זא"ז המעיקים את רוח האדם. ורק אז ימצא הרוחה בהגלות לו אור האמת באותו הצביון שעמד עליה בתחילתו, בהתחלת חינוכו ומדעיו הישרים הטבעיים שהושרש בלבבו ע"פ אמונת אומן מתורת ד' תמימה."

3. עין איה, מסכת ביכורים, לו.

"החליל מכה לפניהם עד שמגיעים להר הבית, הגיעו להר הבית אפילו אגריפס המלך נוטל הסל על כתפו ונכנס עד שמגיע לעזרה, הגיעו לעזרה דברו הלוויים בשיר, ארוממך ד' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי. באשר יסוד הבאת הביכורים הראה בפועל את ההתאחדות לתכלית הכללית שמתקבצת ע"י כל פרט ופרט מפרטי האומה, בעבודתם היותר פרטית שהיא עבודת האדמה. והנה צריך שיתרשם לפי ענין הקדושה המיוחדת לישראל, שיהיה חותם ההתאחדות התכלית הרוחנית והתעודה הנפלאה של ישראל. ע"כ אחרי המעלה של ההתאחדות שבא בהכנתם להתקרב לירושלים, שהוא מקום הקיבוץ הלאומי "ששם עלו שבטים", "עיר שחברה לה יחדו". עוד צריך לסמן מעלה יותר עליונה שהיא העליה להר הבית ששם מתגלה התכלית הרוחנית. אמנם התכלית הרוחנית שהיא מביאה להתאחדות הכללית אפשר לציירה בתור אמצעי אל חיי הפרט או שהיא לעצמה תכלית נשגבה. וההבדל הוא שאם היא תכלית לעצמה ראויה [היא] להעשות בגופו של כל יחיד מיחידי הכלל, תחת אשר [אם היא] אמצעי להתאחדות די לה שתהיה נפעלת אפי' ע"י שליח, רק שימצא באוצר הכלל. ע"כ בבא ההכנה היותר מבוררת, בואם להר הבית מקום היעוד הרוחני, הר ד', שם אפילו אגריפס המלך נוטל הסל על כתפו, להורות שהתכונה הרוחנית אינה בישראל תלויה באיזה דבר ומשמשת ליסוד הקיבוץ, כאשר אפשר הדבר בין רוחניותו של אוה"ע, ביחוד עובדות ע"ז שכל תוכנם היה רק שע"י התכונה הרוחנית יהיה מעמד להקיבוץ הלאומי גם מצדו הרוחני, שיש להאנושיות עליו דרישה חזקה. לא כן תורת ד' אמת, שהיא לעצמה בתעודתה ועומק הצדק והגיון האמת שבה [היא] התעודה היותר נעלה גם מצד כל פרט. ע"כ אין כאן מקום להיות הדבר רק נפעל, כי הדבר שהוא עיקר המגמה האנושית צריך שיהיה לנחלה לכ"א בפני עצמו, ועצם החיים אי אפשר לעשותו ע"י שליח. והנה זאת היא שעומדת לישראל להיות עם עולם לפני ד', "כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני וגו' כן יעמוד זרעכם ושמכם". מפני שכל האומות שיש להם תעודה גם לרוחניותם, שהיא איזה דבר אמצעי, ע"כ תחול עליהם זקנה, ובבא תור ההתרוממות היותר עליונה כבר שמשו את אשר עליהם להכין והם

מתחילים לרדת. אמנם בישראל שיסוד התעודה שלהם היא התעודה בעצמה, דעת אלהים אמת ושלום עולמים, שהחיים עצמם יבאו ע"ז למטרתם. א"כ אין להם ירידה וזקנה, "כי כימי העץ ימי עמי ומעשי ידיהם יבלו בחירי". ע"כ לעומת שאצל שאר אומות יתכן להיות שבהגיעם לתכלית רוממותם ישמחו אויביהם, שידעו ע"פ חק עליית וירידת העמים שכבר קרוב קצם לבא, כי כבר מלאו תעודתם האמצעית. לא כן אנחנו בני אל חי, תעודתנו היא לעצמה תכליתית, ע"כ דברו הלוויים בשיר "ארוממך ד' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי"

4. עין איה, ברכות, פרק תשיעי, לא.

"..נמצא שכל חכמה יסודתה בתכלית שלימותה היא ג"כ ברגש הפנימי, ע"כ אין הקב"ה נותן חכמה כ"א למי שיש בו חכמה. ונעלה היא התשובה שהמקור העקרי לטעם סגולה זו, שאין הלימוד יכול לתקן את החסר מצד הכשרון הטבעי בענין החכמה, הוא מה שאמרה תורה, בענין חושבי מחשבות של מלאכת חרש וחושב, שתלוי הרבה בטעם וברגש פנימי, שהדבר ידוע שצריך לזה כשרון נפשי מיוחד, "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה", קראה תורה את זה הכשרון הפיזי של מלאכת המחשבת בשם חכמה, להורות שיסוד החכמה הכללית הוא בכל דבר וענין שיעלה למעלת חכמה באמת תלוי בכשרון הפנימי שבנפש. ומי שחונן מאת אדון כל ב"ה בנפש חכמה הוא יגדל בחכמה ברום המעלה, כל אחד ע"פ כשרונו המיוחד לו. כי גם החכמה הכללית המופשטת מכל רגש גופני ותלויה רק בידיעה והבנה שכלית, ג"כ לא תהיה מושלמת לאדם היודע אא"כ יש לו כשרון נפשי ויחש פנימי אל החכמה להקרא בשם חכם לב, ואז יתן השם ית' לו חכמה כפי פעלו בעבודתו העיונית. והנאמר "יגעתי ולא מצאתי אל תאמין", מוסב רק על ערך הידיעות וההבנות הפרטיות של מקצעות מיוחדים בתורה ובחכמה, אבל ערך החכמה שיהי' האיש חכם באמת, לא רק מוצא ידיעות, הוא דבר המתיחש רק לפי הכשרון הנפשי, ועמה יעזרו להוציא אל פועל ההשלמה הברורה, העמל והשקידה. ובאשר תכלית חכמה תשובה ומע"ט, שהוא דבר התלוי בטעם היושר והצדק הפנימי, ע"כ סגולת החכמה קשורה עם ערך הרגש הפנימי לעולם."

5. עולת ראייה א' עמ' קנ

רני פלט תסובני סלה. אם אנו עומדים בטהרתנו הפנימית, אז הננו בטוחים מכל צר, מכל השחתה והריסה, מפני שהאמת אז מאירה את אפק הויתנו. רק כשאנו שוקעים בתהומות החצוניות של החיים והמציאות המדומה, אז רק אז אנחנו נמצאים חלושים ומפוחדים מכל אסון. ע"כ הפליטה שלנו היא הרנה בעצמה. הרנה, הארת הרוח, לעלות ברעיונה ודעותיה אל הרום העליון, אל הכרת האמת העליונה של החסות באל אמת, זהו בעצמו המפלט. והמפלט הזה, אע"פ שהוא פנימי, בא מתוך מקורה של הנשמה, הוא טובב את החוגים כולם, ומגין בפני כל נזק, יהיה פנימי או גם חצוני, כי "צנה וסוחרה אמתו". תסובני סלה.

6. אורות הקודש א' עמ' רז

לה. הערכים הודאיים הפנימיים

אין המדרגות של הודאיות דומות זו לזו, וכל אחד לפי מעלת רוחו יודע הוא לשער את הערכים הודאיים שבכל תוכן וענין. וסוד האמונה מתפשט מראשית הודאיות המוחלטה, המאירה בכל הענפים, עד שפועלת את פעולתה באותה הודאיות הגנוזה בנהר אולי, כולי האי ואולי. וכל אשר יתרומם יותר האדם והעולם, ימצא, שכל אותם הספקות אין הרפיון שבהם כי אם בצדם החיצוני, אבל בפנימיותם הרי הודאיות הולכת ומתגברת בהם. והיסוד התחתית של המעשים בנוי הוא דוקא על פי הרז הפנימי של הערכים, מיסוד החכמה העליונה. אבא יסד ברתא, ונמצא שהם כלולים בהודאיות המוחלטה, ברית עולם. ובשילובם של אלה שני הכחות הנפלאים, הראשית והאחרית, המחשבה האצילית והמעשה המתווה את העולם והחיים, הודאיות חודרת ובוקעת בכל אותן המסלות, האספקלריאות, הממוצעים, וכולם מאירים באור הודאי שמו כן תהלתו.